

Estudi sobre l'empremta mediambiental de la dieta mediterrània.

Cristina Trull i Ventura

Tutora: Montserrat Folch Sánchez

2 Títol:

3 Estudi sobre l'empremta mediambiental de la dieta
4 mediterrània.

5
6 Resum:

7 Amb més d'un 20% dels gasos antropogènics essent fruit del
8 sector de l'alimentació, és de vital importància entendre
9 l'impacte de les dietes dels humans en el planeta Terra.
10 Considerant la dieta mediterrània com a una dieta saludable
11 i sostenible, s'ha considerat la millor dieta model per a
12 aquest estudi. En aquest, s'han calculat les emprentes
13 mediambientals dels principals aliments de la dieta
14 mediterrània i se'ls ha assignat un valor final,
15 considerant factors com l'emissió de gasos d'efecte
16 hivernacle, el consum d'aigua, el malbaratament d'aliments,
17 entre d'altres. S'ha pogut definir una nova piràmide
18 alimentària segons l'impacte sobre el planeta dels
19 diferents aliments estudiats considerant la metodologia de
20 LCA (Life Cycle Assessment). D'aquesta manera s'han pogut
21 definir alguns canvis que es poden implementar en la dieta
22 mediterrània per a poder fer-la més sostenible, com la
23 necessitat de disminuir el consum de vedella, alhora que es
24 manté el benefici nutricional de la dieta.

25

26 Abstract:

27 With 20% of the anthropogenic gases being released from the
28 food sector, there's the urgent need of understanding the
29 impact of dietary choices for the planet's sake. Thinking
30 of the mediterranean diet as a healthy and sustainable
31 diet, it was considered the best dietary pattern for this
32 study. In which, the different environmental footprints of
33 the most relevant foods from this diet have been
34 calculated, giving a final value for each food. The studied
35 factors were greenhouse gas emissions, water footprint,
36 food loss and waste, among others. Resulting all this into
37 an environmental footprint for all the foods in the study.
38 This EF was used then to redefine a new food pyramid
39 considering only the environmental factors. Doing it this
40 way, some changes to the mediterranean diet have been
41 defined from comparing both pyramids, making the
42 mediterranean diet an even more sustainable dietary
43 pattern, but also maintaining its nutritional benefit.

44

45 Paraules clau:

46 Dieta mediterrània, Canvi climàtic, Empremta mediambiental,
47 Cadena alimentària, Carn, Dietes sostenibles

48

49 "Key words":

50 Mediterranean diet, Climate change, Environmental
51 footprint, Food chain, Meat, Sustainable diets

52

53 Introducció:

54 El canvi climàtic és una de les problemàtiques més presents
55 en el nostre dia a dia. Les dietes de les persones hi tenen
56 un pes molt gran, però la població general no acostuma a
57 relacionar aquests dos conceptes. Actualment es considera
58 que entre el 20% i el 30% de l'emissió de gasos
59 antropogènics es dona a causa de la producció d'aliments ¹.
60 Però la problemàtica va més enllà d'aquests gasos; altres
61 causes del deteriorament del medi ambient serien: la
62 utilització i despesa de recursos com són l'aigua (el 70 %
63 de l'aigua dolça es destina a la indústria alimentària ²),
64 el sòl (l'11% de la superfície terrestre està usada
65 actualment per aquesta indústria ²), els minerals,
66 l'energia (en països desenvolupats, entre el 15 i el 20% de
67 l'energia es destina a la producció d'aliments ³), entre
68 d'altres.

69 És impossible disminuir aquests nivells a 0 per a poder
70 gaudir d'una dieta saludable, per tant, l'objectiu és
71 trobar, dins els límits d'una dieta saludable, el menor
72 malbaratament de recursos i efecte negatiu sobre el medi
73 ambient possibles.

74 Amb l'augment de la població mundial, la demanda d'aliments
75 augmenta. I a mesura que augmenta la producció
76 insostenible, el canvi climàtic s'agreuja. Els efectes
77 d'aquest canvi climàtic comencen a ser visibles en
78 diferents zones del planeta, perjudicant a nivells
79 inesperats la producció d'aliments amb l'aparició de terres
80 infèrtils, escassetat d'aigua, pluja àcida, inundacions i
81 altres efectes. La situació actual és preocupant, ja que
82 cada vegada es necessita produir més per l'augment de la
83 demanda, en produir més (si es fa com s'ha estat fent fins
84 ara), els recursos disponibles disminueixen i les pròximes
85 generacions es trobaran amb una incapacitat de producció
86 per manca de recursos.

87 És necessari, per part de la societat, adoptar en els anys
88 que segueixen, un estil de dieta sostenible per a poder
89 assegurar el futur de l'alimentació mundial (9.5 bilions de
90 persones el 2050).

91 Les dietes sostenibles són aquelles que generen un impacte
92 mediambiental baix i tenen en consideració la seguretat
93 alimentària i nutricional per a les generacions actuals i
94 futures; i que a més, protegeixen la biodiversitat i els
95 ecosistemes, respecten les diferents cultures i són
96 accessibles i econòmicament justes, entre d'altres
97 característiques ¹.

98 La dieta mediterrània podria ser un exemple de dieta
99 sostenible.

100 L'estudi busca elaborar una versió sostenible d'aquesta
101 dieta considerant l'impacte mediambiental.

102

103 Extensió de l'estudi:

104 La dieta mediterrània és coneguda pels seus beneficis sobre
105 la salut i es considera àmpliament una dieta saludable. La
106 dieta mediterrània també es considera una dieta sostenible
107 amb un baix impacte mediambiental. Els diferents grups
108 d'aliments de la dieta mediterrània es poden avaluar en
109 termes de salut i en termes de sostenibilitat ⁴.
110 A fi de defensar la posició de la dieta mediterrània dins
111 les dietes considerades sostenibles, l'estudi es realitzarà
112 sobre una dieta mediterrània base.
113 Aquesta dieta es basa en un consum elevat de farines
114 integrals, pa i derivats d'aquestes, llegums, fruits secs,
115 verdures, hortalisses i fruites, oli d'oliva com a font
116 principal de grassa; un consum mig-alt de peix; un consum
117 mig d'ous i làctics com el formatge o el iogurt i un consum
118 baix de carn i grasses saturades; finalment es considera
119 que el consum d'alcohol, en forma de vi, és regular però
120 prudent. A més, les tècniques culinàries i les espècies
121 utilitzades per a condimentar també són pròpies de la zona.
122 Els condiments més importants són l'all, la ceba i l'oli
123 d'oliva ⁵⁶.
124 En aquest treball no s'estudiaran tots els processos
125 englobats entre el camp i la taula, sinó que es
126 consideraran els de major pes, ja que l'estudi dels
127 diferents grups alimentaris en tota la cadena productiva
128 seria massa complex. S'aconsegueix simplificar l'estudi
129 deixant de banda la part de la cadena alimentària que té
130 major desviacions. Així doncs, la part de la cadena
131 productiva que va dels transportistes que surten de les
132 plantes productives fins al consum final, no serà
133 considerat. Aquesta etapa depèn de molts aspectes: el país
134 que s'estudia, la llar familiar, l'època de l'any, la
135 separació entre el país d'origen i el de destí, el mètode
136 de transport, etc.
137 El transport és moltes vegades considerat, erròniament,
138 l'etapa més problemàtica pel que fa a sostenibilitat, en la
139 producció d'aliments. Així doncs aquest transport és un
140 indicador pobre de l'impacte mediambiental de cada aliment.
141 Moltes vegades un aliment pot produir-se en un país llunyà
142 al país destí però amb unes tècniques favorables pel medi
143 ambient i suposar un impacte molt menor que si es produís
144 en el mateix país de destí ⁴. Per exemple, l'impacte
145 mediambiental d'un enciam produït a Espanya a l'aire lliure
146 i enviat a Anglaterra és molt menor que el d'un enciam
147 produït a Anglaterra dins un hivernacle (parlem d'uns 0.4-
148 0.5 kg CO₂-eq/kg d'enciam en la primera opció i d'uns 1.5-
149 3.7 kg CO₂-eq/kg d'enciam en la segona opció) ⁷.
150 Per avaluar l'impacte mediambiental o EF (Environmental
151 Footprint) dels aliments ja enumerats i en l'etapa
152 productiva establerta, es valoraran diverses problemàtiques
153 relacionades amb el medi ambient: l'emissió de gasos
154 d'efecte hivernacle, el consum d'aigües, l'extensió de

155 terreny emprat, la pèrdua i malbaratament d'aliments, i
156 l'efecte sobre la biodiversitat.
157 Es considera que cadascuna d'aquestes problemàtiques té una
158 importància i gravetat de major o menor escala respecte a
159 les altres. És per això que una vegada aconseguits els
160 valors de cada aliment per a cada efecte, es valoraran dins
161 una matriu que els hi donarà el seu pes proporcional,
162 obtenint un valor de EF per a cada grup d'aliments.

163

164 Estudi i resultats:

165 **Emissió de gasos d'efecte hivernacle:**

166

167 El 15-30 % de gasos d'efecte hivernacle que s'emeten són
168 conseqüència de la producció d'aliments ⁸.

169 Els números són tan elevats que només amb els nivells de
170 CO₂ alliberats entre el 2012 i el 2017, es podria augmentar
171 la T^a del planeta 1'5°C abans del 2060 i segurament 2°C
172 abans que finalitzés el segle.

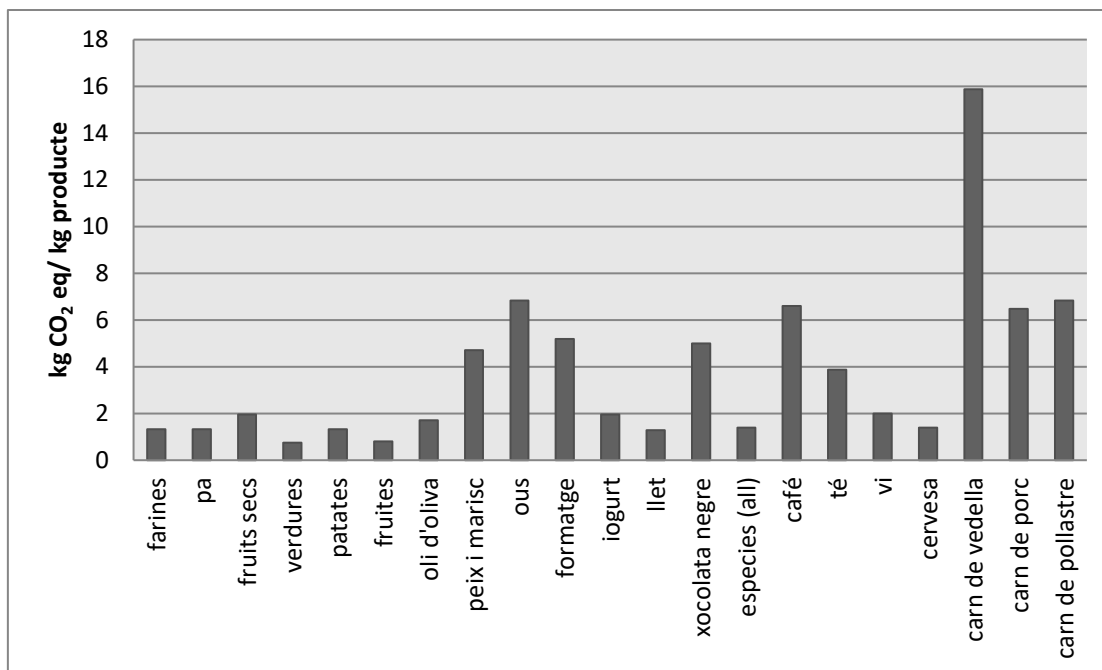
173 Els gasos que s'emeten no són únicament CO₂, també hi
174 trobem metà i òxid de nitrogen; ambdós associats sobretot a
175 la producció d'aliments d'origen animal i amb major efecte
176 proporcional sobre l'escalfament global.

177 Es considera que l'agricultura, on hi incloem la ramaderia,
178 és la causa de 1/5 part de tots els gasos d'efecte
179 hivernacle (més del 22% dels gasos causats per l'activitat
180 humana)⁹.

181 Aquests gasos d'efecte hivernacle, també coneguts com a
182 GHGE (Green House Gas Emissions), solen quantificar-se com
183 a kg CO₂ equivalent.

184 Els valors de Kg CO₂ eq. per als grups d'aliments ja
185 delimitats s'indiquen a la figura 1:

186

187
188
189
190

Fig. 1 Gràfic de barres amb l'emissió de gasos (mesurats en CO₂ equivalent) necessaris per a la producció d'1 kg de producte. Gràfic d'elaboració pròpia a partir de les dades extretes de: ^{10,11}.

191 Podem veure com la carn de vedella és l'aliment de la dieta
192 mediterrània amb major pes sobre l'alliberació de GHGE, amb
193 15.87 kg CO₂ / kg de producte (equivalent als GHGE d'1
194 cotxe d'emissions estàndard fent 39450 km). Mentre que
195 l'aliment amb menor pes sobre en aquesta categoria són les
196 verdures, amb 0.75 kg CO₂ /kg de producte. Per tant, cada
197 kg de carn de vedella produït equival a 21.16 kg de
198 verdures pel que fa a emissió de GHGE.

199 Consum d'aigües:

200

201 Els recursos hídrics estan cada vegada més sobreexplotats.
202 La seva distribució en el planeta terra és irregular, i
203 majoritàriament, on hi ha un consum més elevat d'aigua és
204 on menys recursos hídrics es troben. Aquest fet dona lloc a
205 l'existència de l'aigua virtual, que s'explica com a la
206 importació i exportació d'aigua d'una zona a l'altre del
207 planeta.

208 En la zona de la Mediterrània més de 26 M d'hectàrees són
209 de regadiu. L'aigua disponible no és molt superior a la
210 utilitzada i en algunes zones fins al 80 % de l'aigua
211 disponible s'usa únicament per a la irrigació de camps ¹².
212 En aquesta zona, l'aigua virtual és on adquireix major
213 rellevància.

214 Aquest fet s'estén arreu del planeta: l'agricultura és
215 responsable d'un 70-80% del consum d'aigua disponible en
216 rius, rierols i llacs ⁹.

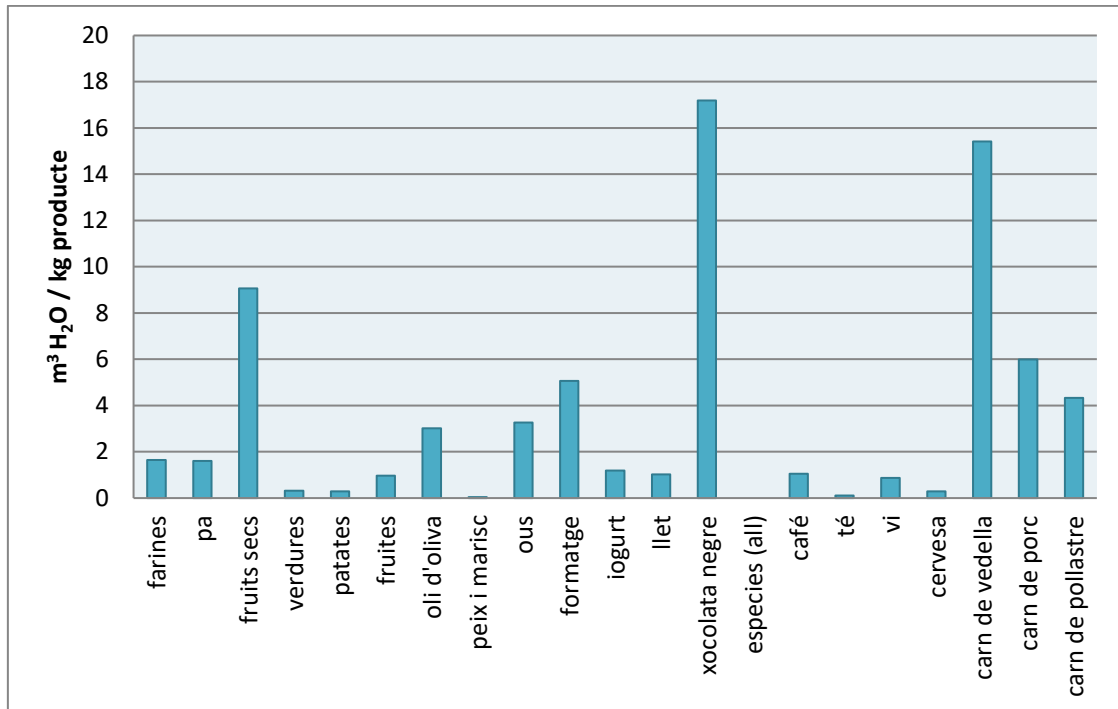
217 Tanmateix, l'agricultura no és l'única responsable d'aquest
218 consum d'aigües, la indústria de transformació també hi té
219 un pes important. A Espanya, el 17.7 % de l'aigua destinada

220 al sector secundari (indústria espanyola), és usada per la
221 indústria alimentària ¹³.

222

223 En la figura 2 es representa el consum d'aigua en m³
224 d'aigua/ kg de producte final pel que fa als aliments
225 estudiats:

226

227

228 Fig. 2 Gràfic de barres amb el consum d'aigua (mesurat en m³ d'H₂O) necessari
229 per a la producció d'1 kg de producte. Gràfic d'elaboració pròpia a partir de
230 les dades extretes de: ^{14, 15}

231 Per a aquesta categoria veiem com els aliments amb majors
232 necessitats hídriques són la xocolata negra i la carn de
233 vedella, amb 17.196 i 15.415 m³ d'H₂O/ kg de producte
234 respectivament (amb el volum d'aigua que hi ha en una
235 piscina olímpica es podrien aconseguir uns 200 kg d'ambdós
236 productes). Mentre que, tant les begudes estudiades, com
237 les verdures tenen unes empremtes hídriques molt baixes.
238 Per 1 kg de carn de vedella, es gasta la mateixa quantitat
239 d'aigua que per a 47.87 kg de verdures.

240 **Extensió de terreny emprada:**

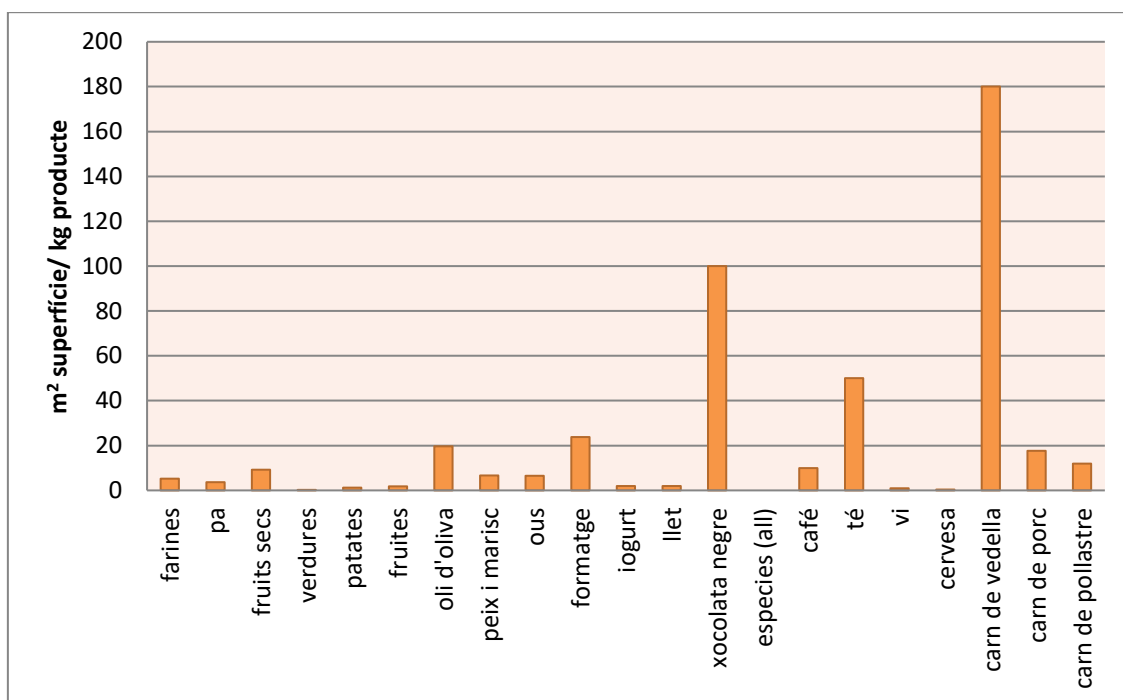
241

242 La producció d'aliments que utilitza els mètodes intensius
243 (majoria de la producció) requereix una gran quantitat de
244 recursos. Un d'aquests recursos és l'ús d'espai terrestre.
245 Actualment, més de l'11% de la superfície de la Terra
246 s'empra per a la producció agrícola ². Aquesta producció en
247 molts casos va acompanyada de pesticides i altres productes
248 nocius pel sòl. Així doncs, ens trobem en un punt en el
249 qual el 32% de la superfície terrestre està acidificada i
250 el 78 % d'aigües dolces estan eutrofitzades

251 (l'eutrofització és la sobreacumulació de nutrients en un
 252 ecosistema).
 253 Part del problema recau en el fet que hi ha certs aliments
 254 com ara el te, el cafè o el cacao, que necessiten grans
 255 extensions per a ser cultivats però, proporcionalment,
 256 l'aportació de nutrients és molt baix. Així doncs, grans
 257 extensions són utilitzades per aconseguir un efecte molt
 258 petit ¹⁷.

259

260 Els valors estan calculats en m² de terreny usat/ kg de
 261 producte final a l'any tal com indica la figura 3:
 262

263

264 Fig. 3 Gràfic de barres amb l'extensió de terreny (mesurats en m²) necessària
 265 per a la producció d'1 kg de producte. Gràfic d'elaboració pròpia a partir de
 266 les dades extretes de: ¹⁶.

267 En aquesta nova categoria tornem a trobar que l'aliment amb
 268 major demanda és la carn de vedella, la qual necessita 180
 269 m² de superfície per kg de producte (amb la superfície d'un
 270 camp de futbol estàndard s'aconseguirien uns 40 kg de
 271 producte, que equivaldrien a la 1/15 part d'una vaca).
 272 Comparant aquest aliment amb les verdures, veiem que la
 273 relació és d'1/600.

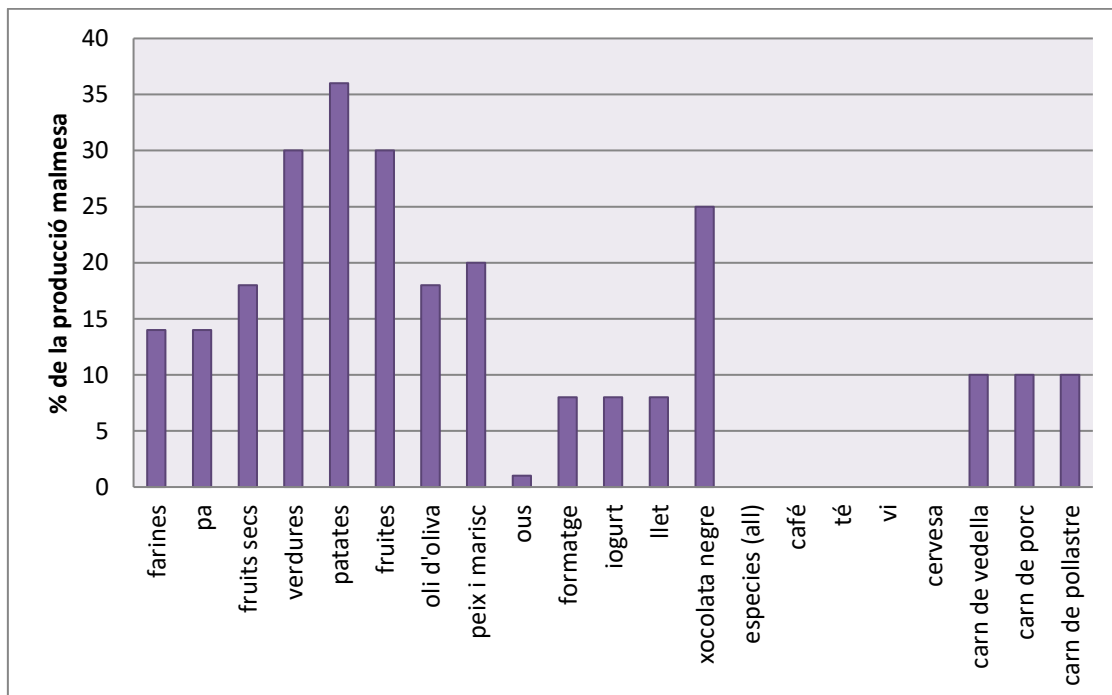
274 **Pèrdua i malbaratament d'aliments:**

275

276 Inicialment podria semblar que aquesta categoria té una
 277 importància petita, però la realitat va molt més enllà
 278 d'unes piles de menjar sense consumir i que es deterioren
 279 amb el pas dels anys. El problema té una magnitud de tal
 280 calibre que si el malbaratament es considerés un país,
 281 aquest seria el 3r país amb més emissions de gasos del
 282 planeta. Aquestes emissions es consideren un 8-10% de les

283 emissions d'origen antropogènic anuals; equivalen a unes
 284 4.4 Gt CO₂ eq. a l'any ¹⁸.
 285 Les pèrdues d'aliments es produeixen al llarg de la cadena
 286 alimentària, la majoria són no intencionades i són
 287 conseqüència de les ineficiències del sistema tecnològic o
 288 energètic, les males infraestructures o problemes
 289 logístics (p. ex.: en algunes pesques, el 20% del peix
 290 pescat es perd abans d'arribar al consumidor per la falta
 291 d'higiene ¹². Actualment, amb el canvi climàtic, la
 292 problemàtica augmenta amb els esdeveniments climàtics
 293 extrems però una gran part del problema és causada per
 294 l'actitud del consumidor, el qual està acostumat a un
 295 producte homogeni i no tolera moltes peces que són igual de
 296 bones però visualment diferents. O simplement pot donar-se
 297 una sobreproducció que el mercat no accepta i per tant, es
 298 desaprofita ¹⁹.
 299 Per a donar un valor a cada tipus d'aliment estudiat,
 300 s'agrupen aquests aliments en grups, dels quals es coneix
 301 el % de pèrdua i malbaratament. En la figura 4 es
 302 representa el percentatge de producció mitjana que no
 303 arriba al consumidor per a cada grup d'aliments.
 304

305 Fig. 4 Gràfic de barres amb el percentatge de producció mitjana que no arriba
 306 al consumidor per a cada grup d'aliments. Gràfic d'elaboració pròpia a partir
 307 de les dades extretes de: ²⁰, ²¹.
 308

309 Aquesta és l'única categoria que s'allunya de la línia de
 310 tendència de l'estudi. Veiem que pel que fa al
 311 malbaratament d'aliments, les carns tenen uns valors
 312 relativament baixos, mentre que les verdures són les que
 313 agreugen el problema. Això es deu al fet que són aliments
 314 molt peribles i el seu aspecte varia molt. Veiem que les
 315 patates formen part del grup que més es malbarata (arrels i

316 tubercles). El valor d'aquest malbaratament és 3.6 vegades
317 superior al de les carns.

318 **Efecte sobre la biodiversitat:**

319

320 En aquest apartat només s'estudiarà la pèrdua de
321 biodiversitat en el medi marí.

322 Cal considerar, però, que tota la superfície terrestre que
323 s'usa per a conreus intensius és superfície terrestre que
324 deixa de ser útil per a les espècies d'animals i plantes
325 que hi habitaven. Així doncs, a major superfície conreada,
326 menor proliferació de la biodiversitat de la zona.

327 L'aspecte de la biodiversitat en la superfície terrestre és
328 molt més difícil de quantificar que en el fons marí, ja que
329 les causes d'aquesta pèrdua de biodiversitat són moltes i
330 és difícil veure quina part correspon a l'ús de terrenys
331 per al cultiu, mentre que en el fons marí, la pèrdua de
332 biodiversitat és majoritàriament, tot i que no
333 exclusivament, deguda a la pesca.

334 El 2008, la captura de peix va arribar a les 80 M de tones.
335 El 30% d'aquesta pesca estava formada per tan sols 10
336 espècies, les més consumides arreu del planeta, les quals
337 es troben sobreexplotades. Actualment veiem que el 32 %
338 dels recursos marítims estan sobreexplotats, el 53 %
339 altament explotats i només el 15% de les espècies es troben
340 en una bona posició respecte al seu creixement i al seu
341 potencial com a espècie ¹².

342

343 Així doncs, els resultats per a aquesta categoria seran:

344

345 • Pèrdua de biodiversitat per a l'aliment Peix i Marisc:
346 Calculat a partir del percentatge d'existències en les
347 espècies de peixos que estan sobreexplotades i altament
348 explotades (per a aquest segon % ens quedarem amb $\frac{2}{3}$ del
349 seu valor, ja que la gravetat no és tan elevada)¹².

350 Existències sobreexplotades = 32%

351 Existències altament explotades = $53\% / 3 = 17.7\% \times 2 = 35\%$

352 Valor final = **67 %**

353

354 **Valoració final:**

355

356 Per a poder comparar els diferents valors a les categories
357 mediambientals estudiades es necessita donar una
358 importància o pes diferent de cadascuna d'elles. Per a fer-
359 ho, es segueix la metodologia de LCA (Life Cycle
360 Assessment). LCA és l'únic mètode internacionalment
361 estandarditzat per a l'estudi del medi ambient; es basa en
362 l'anàlisi de tota la cadena alimentària, del camp a la
363 taula, i en la utilització d'una unitat funcional per a
364 permetre estudis comparatius ²².

365 Així doncs, el mètode de LCA agrupa les diferents
 366 problemàtiques en diferents categories i els dóna un valor
 367 segons l'EF (Environmental Footprint o empremta
 368 mediambiental) permetent sumar tots els factors amb el seu
 369 pes corresponent dins aquesta EF. L'ISO 14044 (ISO 2006)
 370 dóna unes recomanacions de valors per a cada categoria ²³:

371

372 Seguint aquesta recomanació, s'ha creat una nova matriu amb
 373 nous valors, ja que l'estudi no compta amb tantes
 374 categories com ho fa l'ISO 14044.

375 Així doncs, per a la nostra matriu tenim que:

376

Categoria de l'estudi	Categories ISO 14044 que es poden relacionar amb la categoria d'estudi	Valors ISO 14044	Valor final
Emissió de gasos d'efecte hivernacle (v)	1. climate change 2. ozone depletion 3. photochemical ozone formation 4. particulate matter	21.06 6.31 4.78 8.96	41.11
Consum d'aigües (w)	1. water use 2. eutrophication freshwater 3. eutrophication marine 4. ecotoxicity freshwater	8.51 2.80 2.96 1.92	16.19
Extensió de terreny emprada (x)	1. land use 2. eutrophication terrestrial 3. acidification	7.94 3.71 6.20	17.85
Pèrdua i malbaratament d'aliments (y)	1. climate change 2. ozone depletion 3. land use 4. water use 5. resource use (mineral, metals and fossils)	21.06 6.31 7.94 8.51 7.55 8.32	$59.69/6^* = 9.95$
Pèrdua de la biodiversitat (z)**	1. land use 2. water use 3. particulate matter 4. climate change 5. resource use (mineral, metal and fossils)	7.94 8.51 8.96 21.06 7.55 8.32	$62.34/6^* = 10.39$

377 Taula 1. Valors de les categories de l'ISO 14044 a considerar i càlculs per a
 378 obtenir els valors per a les categories de l'estudi considerades en la matriu
 379 final. Taula d'elaboració pròpia a partir de les dades extretes de ²³

380 *per a aquestes dues categories agafem els valors que hi estan relacionats
 381 per la seva causa o conseqüències, i en fem la mitjana.

382 **La pèrdua de la biodiversitat no està contemplada dins els valors de l'ISO
 383 14044, però ja especifiquen que l'impacte de la categoria Land Use es podria
 384 relacionar indirectament amb la pèrdua de la biodiversitat. En l'estudi se li
 385 ha donat un valor propi a partir del que serien les seves causes: canvi dels
 386 hàbitats (Land Use), introducció d'espècies exòtiques, pol·lució (particulate
 387 matter), canvi climàtic (Climate Change) i sobreexplotació de recursos
 388 (Resource Use), utilitzarem els valors d'aquests impactes.

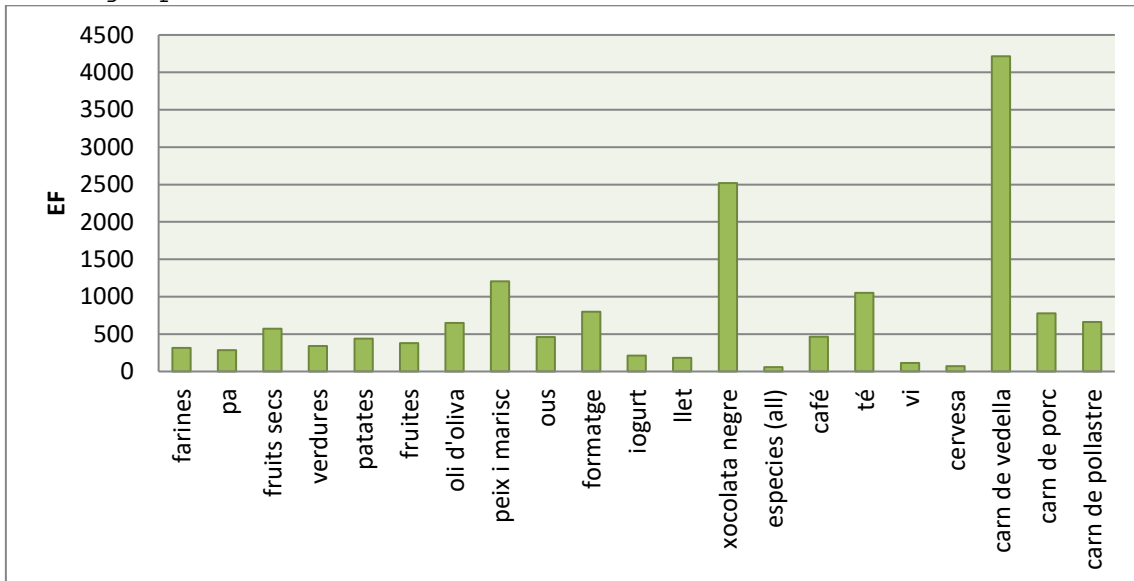
389

390 Finalment es pot establir la matriu que servirà per a
 391 comparar tots els valors obtinguts en cada categoria
 392 mediambiental per a cada aliment:

393 $EF = v*41.11 + w* 16.19 + x*17.85 + y* 9.95 + z*10.39$

394

395 Seguint la matriu es fan els càlculs per a cada aliment. En
 396 la figura 5 es representa l'empremta mediambiental (EF) de
 397 cada grup d'aliments:

398

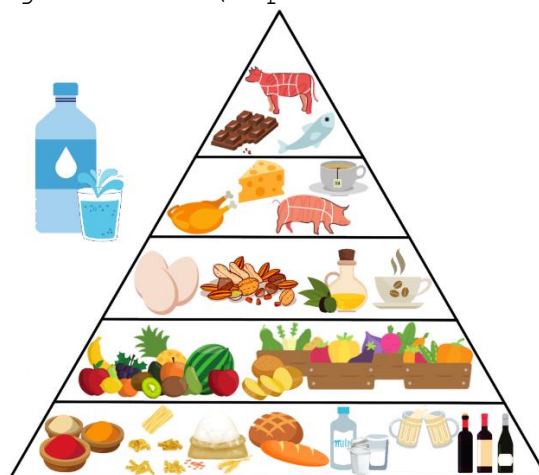
399 Fig. 5 Gràfic de barres l'empremta mediambiental de cada grup
 400 d'aliments (calculat a partir de la matriu exposada anteriorment
 401 i els valors de les categories que ja s'han exposat
 402 anteriorment). Gràfic d'elaboració pròpia.

403 En la figura 5 veiem que clarament la carn de vedella és
 404 l'aliment més problemàtic en termes mediambientals de la
 405 dieta mediterrània. Per altra banda veiem que els aliments
 406 d'origen vegetal són majoritàriament més respectuosos amb
 407 el planeta.

408 Amb aquesta gràfica de resultats es pot elaborar una
 409 piràmide (figura 6) de periodicitat ideal de consum imitant
 410 la piràmide de la dieta mediterrània. D'aquesta manera es
 411 podran comparar ambdues piràmides.

412

413 • piràmide segons l'EF (impacte mediambiental):

414

415 Fig. 6 Il·lustració d'una piràmide de consum. Guia del qual seria una dieta
 416 sostenible pel medi ambient, sense tenir en consideració la salut dels
 417 individus. Il·lustració d'elaboració pròpia.

418 Aquesta piràmide es pot comparar amb la ja coneguda
419 piràmide de la dieta mediterrània²⁴:

420

421 Veiem doncs que la idea base de les dues piràmides és
422 bastant similar: els productes d'origen vegetal estan
423 principalment a la base i els d'origen animal es situen a
424 la part més elevada i estreta.

425 Algunes diferències i aspectes a remarcar són:

- 426 • cal recordar que la piràmide de l'EF està elaborada
427 per a 1 kg de producte; prendre's un te no suposa un
428 impacte mediambiental tan gran com indica la piràmide,
429 ja que per un te no s'empra 1 kg de te, una tassa de
430 te utilitza una quantitat molt menor.
  - 431 • l'impacte mediambiental de la xocolata és degut
432 principalment a l'extensió de terreny que necessita la
433 seva producció.
  - 434 • és important especificar el tipus de carn que es
435 consumeix, ja que la diferència entre l'EF de la
436 vedella i la de les altres carns és molt gran.
  - 437 • el vi i la cervesa, tot i ser productes amb una EF
438 petita, no són productes que es puguin consumir
439 diàriament si es vol tenir una dieta saludable.
- 440 Aquests dos productes serien un exemple que no només
441 s'ha de considerar l'impacte mediambiental, sinó que
442 també s'ha de tenir present l'efecte sobre el nostre
443 organisme. Tenir en consideració les dues piràmides
444 alimentàries seria el més ideal.

445

446 Conclusions:

447

448 La dieta mediterrània és una dieta que en termes generals
449 es pot considerar sostenible, ja que el seu impacte
450 mediambiental no és gaire elevat en comparació amb la dieta
451 mitjana del món occidental. Les modificacions a fer són
452 mínimes, però entre elles trobem: disminuir
453 considerablement el consum de carn de vedella, de xocolata
454 (i derivats) i consumir peix de forma variada, evitant
455 comprar sempre les mateixes espècies de peix.
456 Amb aquestes petites variacions s'aconseguiria l'objectiu
457 d'idoneïtat de consum amb relació a l'estat nutricional
458 dels individus alhora que es considera l'impacte sobre el
459 medi ambient.

460 A partir d'aquestes conclusions, caldrà transmetre aquest
461 missatge a la població perquè pugui fer els canvis
462 pertinents i adoptar una dieta cada vegada més sostenible.

463

464

465 Referències:

466 1. González C GT. *Platos, pirámides y planeta.*; 2018.

- 467 2. UN. *THE STATE OF THE WORLD ' S LAND AND WATER*
468 *RESOURCES FOR FOOD AND AGRICULTURE Managing systems at*
469 *risk.*; 2016.
- 470 3. Carlsson-Kanyama A, Ekström MP, Shanahan H. Food and
471 life cycle energy inputs: Consequences of diet and
472 ways to increase efficiency. *Ecol Econ.* 2003;44(2-
473 3):293-307. doi:10.1016/S0921-8009(02)00261-6
- 474 4. CIHEAM. *Mediterranean food consumption patterns -*
475 *Diet, environment, society, economy and health.*; 2015.
- 476 5. Widmer RJ, Flammer AJ, Lerman LO, Lerman A. The
477 Mediterranean diet, its components, and cardiovascular
478 disease. *Am J Med.* 2015;128(3):229-238.
479 doi:10.1016/j.amjmed.2014.10.014
- 480 6. Márquez-Sandoval F, Bulló Bonet M, Vizmanos B, Casas
481 Agustench P, Salas Salvadó J. Un patrón de
482 alimentación saludable: la dieta mediterránea
483 tradicional. *Antropo.* 2008;(16):11-22.
- 484 7. Hospido A, Milà I Canals L, McLaren S, Truninger M,
485 Edwards-Jones G, Clift R. The role of seasonality in
486 lettuce consumption: A case study of environmental and
487 social aspects. *Int J Life Cycle Assess.*
488 2009;14(5):381-391. doi:10.1007/s11367-009-0091-7
- 489 8. Castañé S, Antón A. Assessment of the nutritional
490 quality and environmental impact of two food diets: A
491 Mediterranean and a vegan diet. *J Clean Prod.*
492 2017;167:929-937. doi:10.1016/j.jclepro.2017.04.121
- 493 9. McMichael AJ, Powles JW, Butler CD, Uauy R. Food,
494 livestock production, energy, climate change, and
495 health. *Lancet.* 2007;370(9594):1253-1263.
496 doi:10.1016/S0140-6736(07)61256-2
- 497 10. Masset G, Soler LG, Vieux F, Darmon N. Identifying
498 sustainable foods: The relationship between
499 environmental impact, nutritional quality, and prices
500 of foods representative of the french diet. *J Acad*
501 *Nutr Diet.* 2014;114(6):862-869.
502 doi:10.1016/j.jand.2014.02.002
- 503 11. Hu AH, Chen CH, Huang LH, Chung MH, Lan YC, Chen Z.
504 Environmental impact and carbon footprint assessment
505 of taiwanese agricultural products: A case study on
506 taiwanese dongshan tea. *Energies.* 2019;12(1):1-13.
507 doi:10.3390/en12010138
- 508 12. Belshaw H. *The food and agriculture organization of*

- 509   *the United Nations*. Vol 1.; 1947.
510   doi:10.1017/S002081830000607X
- 511   13.   INE. Uso del agua en la industria manufacturera (2006-
512   2010). *Inst Nac Estadística España*. Published online
513   2013:1-69.
- 514   14.   Mekonnen MM, Hoekstra AY. A Global Assessment of the
515   Water Footprint of Farm Animal Products. *Ecosystems*.
516   2012;15(3):401-415. doi:10.1007/s10021-011-9517-8
- 517   15.   Subsecretarí, Subdirección de Análisis Coordinación y
518   Estadística S de estadísticas de P. estadísticas
519   pesqueras noviembre 2020. Published online 2020:217.
- 520   16.   Poore J, Nemecek T. Reducing food's environmental
521   impacts through producers and consumers. *Science* (80-
522   ). 2018;360(6392):987-992. doi:10.1126/science.aaq0216
- 523   17.   MacDiarmid JI, Whybrow S. Nutrition from a climate
524   change perspective. *Proc Nutr Soc*. 2019;78(3):380-387.
525   doi:10.1017/S0029665118002896
- 526   18.   FAO. Food wastage footprint & Climate Change. *Food
527   wastage Footpr Clim Chang*. 2015;(1):1-4.
- 528   19.   FAO. *Save food for a better climate.*; 2017.
- 529   20.   FAO. Global Initiative on Food Loss and Waste
530   Reduction What are food losses? Published online 2014.
- 531   21.   FAO. *Food Wastage Footprint: Fool cost-accounting.*;
532   2014.
- 533   22.   Kloepffer W. Life cycle sustainability assessment of
534   products (with Comments by Helias A. Udo de Haes, p.
535   95). *Int J Life Cycle Assess*. 2008;13(2):89-95.
536   doi:10.1065/lca2008.02.376
- 537   23.   Sala S, Cerutti AK, Pant R. *Development of a weighting
538   approach for the Environmental Footprint.*; 2018.
539   doi:10.2760/446145
- 540   24.   Fundació Dieta Mediterránea. *piramide_CATALA.pdf*.
541   Published online 2010.
- 542